

Palindromy - czytaj wprost albo wspak

Tadeusz Morawski

W zakładce na luzie wszystko o palindromach. Zachęcamy do lektury artykułu i książek prof. Tadeusza Morawskiego.

"Palindromy, jak napisał mi kiedyś prof. Jerzy Bralczyk, dotyczą niewidzialnej strony języka. Są uzupełnieniem wielkich dzieł prozaików i poetów. Nie są literaturą, tak jak przyprawa nie może się stać daniem. Ale podobnie jak przyprawy poprawiającej smak potrawy, palindromy wzbogacają język i pozwalają pogłębić wiedzę o jego pięknie."

1. Piszemy palindromy

Palindromy wymyśliли starożytni Grecy i z ich języka pochodzi nazwa palindrom – od palin (wracać) oraz dromos (droga). A teraz krótka lekcja pisania palindromów. Można zacząć zabawę od wyszukiwania słów o symetrycznym układzie liter, a tych jest sporo, np. rzeczowniki radar, sedes, zakaz, imiona Anna, Ala, Otto, czasowniki łapał, łątał, łamał. Dobrze jest też znaleźć słowa, które sensownie, ale inaczej czyta się wspak. Są to tak zwane ananimy. Przykłady: Ikar (raki), Igor (rogi), Tołpa (a płot). Odpowiednio zestawiając podane słowa możemy ułożyć historyjkę złożoną z trzech palindromicznych zdań:

Ikar łapał raki
Igor łamał rogi
a płot łątał Tołpa

Jeszcze łatwiej stworzymy krótki palindrom wyznajując wyrazy, które czytane wspak kojarzą się z częścią innego wyrazu lub tekstu. Na przykład słowo zagwiżdż ma na końcu mikro – palindrom żdż, Pierwsze litery należy przeczytać wspak i dodać na końcu, dostaje się wtedy:

zagwiżdż i w gaz

Do słowa zaradny wystarczy dodać jedną literę „d” a resztę przeczytać wspak:

zaradny dynda raz

Podobnie z hasłem może jeż:

może jeż łże jeżom?

Z wyrazów żartem dano po dodaniu „wspaku” bez nadmiarowej litery „o” dostajemy:

żartem dano nadmetraż

Słowo ładny czytane wspak daje yndał. Wystarczy zgadnąć brakującą literkę „d” i już mamy palindrom:

ładny dyndał

Dodajmy do tego pytanie jak długo (ile?) i kto (tu jakieś imię, wybierzmy Roman) dyndał i uzupełniając zdanie końcówką wynikającą z czytania wspak dostajemy:

ile Roman ładny dyndał na moreli?

Warto też w palindromie użyć skrótu nazwy instytucji (tzw. akronim) np. w ONZ. Czytane wspak, po dodaniu jednej litery „u” daje to słowo znowu, i już mamy palindrom:

znowu w ONZ

Rozbudujmy ten palindrom wykorzystując tworzące palindrom słowa brak, skarb. Dostajemy dowcipny palindrom nawiązujący do znanych kłopotów tej szacownej organizacji:

znowu brak skarbu w ONZ

Wyobraźnia, czytanie wspak, gra spacji – to podstawy tworzenia palindromów. Na koniec tej części artykułu odpowiemy palindromem na pytanie, co na przyjęciu woła ładna pani?

ładna pani woła – mało wina pan dał

Oczywiście ta krótka lekcja nie nauczy nas pisania dłuższych palindromów. Nawet tworzenie niektórych krótkich utworów, takich jak przytoczone poniżej nie będzie łatwe. Oto kilka przykładów:

jeź leje lwa – paw leje lżej
łapał za tokaj – a kota złapał
da i boa naga Jaga na obiad
pętaka pętaj, a tępaka tęp!
ja tu tę chcącą chcę tutaj
Adela atomowo mota – ale da
a typ o wodę z rur urzędowo pyta

A przecież można by jeszcze spytać, jak można ułożyć cały wiersz będący palindromem. Oto przykład:

Asa loguj
Utul Asa
A salutuj –
U golasa

Pozostaje także pytanie – po co pisać i czytać palindromy, po co się nimi bawić. Odpowiedź jest w tym ostatnim słowie – właśnie dla zabawy, choć nie wykluczalibyśmy, że ktoś to zjawisko wykorzysta w reklamie czy wzornictwie. Palindrom może też być wykorzystany jako tytuł książki czy filmu, zwiększając szanse na sukces dzieła. Na przykład na Festiwalu Filmowym Off Camera Kraków 2008 jedną z nagród zdobył film mający jako tytuł pierwszą część mojego palindromu:

oto łzy me i pokuta – a tu kopiemy złoto

Palindromy są obecnie bardzo popularne w Internecie, niektóre z wymienionych wyżej utworów mają w Google tysiące, a nieraz nawet sto tysięcy odwołań.

2. Trochę historii

W literaturze polskiej jako pierwszy na możliwość czytania wstak zwrócił uwagę Jan Kochanowski, który napisał wiersz Raki. Każdą linijkę tego wiersza można czytać od końca całymi wyrazami otrzymując inny, interesujący wiersz. W XVII wieku powstały pierwsze palindromy autorstwa ks. Wojciecha Waśniowskiego, a z XIX wieku pochodzi nasz sztandarowy palindrom (autor nieznan):

kobyła ma mały bok

Palindromami interesował się Julian Tuwim, który poświęcił im rozdział w książce Pegaz dęba (1950). Palindromy tworzyli liczni hobbyści, a szaradziści stworzyli tradycję pisania wierszyków z palindromem do odgadnięcia. Książki z palindromami wydali: Stanisław Barańczak (Pegaz zdębiał, 1995), Józef Godzic (Echozdania czyli palindromy, 1996) oraz Jacek John, syn autora palindromów Edmunda Johna (Palindromy pana Johna, 2006). Poniżej podano przykłady palindromów tych twórców w kolejności takiej jak w powyższym tekście:

muzo, raz daj jad za rozum!
Iwono, ty rabuj okop spokoju barytonowi!
orkom mokro
dusi popa popis ud

Okres znacznego wzrostu zainteresowania palindromami rozpoczął się w 2005 roku, kiedy to wydałem swą pierwszą książkę Gór ech chce róg. Na przełomie lat 2005/2006 powstała witryna www.palindromy.pl Jest tam teraz dziesięć tysięcy palindromów, a witryna miała pięć milionów wywołań. Znajdziemy tu najdłuższy palindrom oraz najdłuższy wiersz-palindrom na świecie. W obu przypadkach są to moje utwory. Utworzyłem też w moim domku, w Nowej Wsi koło Serocka Muzeum Palindromów. Zachęcam do wizyty po umówieniu się za pomocą poczty elektronicznej. Wkrótce wydano kolejne moje książki z palindromami: Zagwiżdż i w gaz (2006), Zaradny dynda raz (2007), Żartem dano nadmetraż (2008), Raz czart – raz czar (2009), Aga naga (2009). W 2010 roku ukaże się książka dla młodego czytelnika A kilku tu klika. Ponadto opisałem historię polskich palindromów w książce Kobyła ma mały bok (2008), a w książce Może jeź lże jeżom (2007) są fraszki z moimi palindromami napisanymi przez czytelników pisma Rozrywka do podróży.

Palindromy, jak napisał mi kiedyś prof. Jerzy Bralczyk, dotyczą niewidzialnej strony języka. Są uzupełnieniem wielkich dzieł prozaików i poetów. Nie są literaturą, tak jak przyprawa nie może się stać daniem. Ale podobnie jak przyprawy poprawiającej smak potrawy, palindromy wzbogacają język i pozwalają pogłębić wiedzę o jego pięknie. Miałem już prawie sto wykładów o palindromach i innych grach słownych. Wysłuchało ich ponad pięć tysięcy osób i zawsze sala żywo reagowała i świetnie się bawiła. Było też kilka krótkich wzmianek o palindromach w radiu i TV. Najskuteczniejszym jednak narzędziem upowszechniającym palindromy jest obecnie Internet.

3. Nadsyłamy palindromy

Na stronie głównej www.palindromy.pl wymienione są najpopularniejsze w Internecie palindromy. Można się przekonać, że suma odwołań w Google do moich palindromów mierzy się w setkach tysięcy. Najdłuższą jednak podstroną witryny jest dział [nadesłane](#). Długość wydruku tego działu ma obecnie około stu stron A4. Są tu gromadzone wybrane palindromy i wierszyki z palindromami prawie dwustu autorów, którzy przysyłają swe utwory na ogół pocztą elektroniczną, ale bywa też, że są to listy pisane na maszynie albo rękopisy przysyłane pocztą lub

wręczane mi przy okazji różnych spotkań. Poniżej wybrane palindromy osób regularnie przysyłających swe utwory. Kolejne palindromy są autorstwa Arianny Wikło, Jerzego Paszka, Włodzimierza Kałata, Witolda Sawickiego, Jana Kaczyńskiego oraz Pawła Szczecińskiego. Dwóch ostatnich autorów namówiłem do stworzenia własnych stron internetowych, linki do nich są w dziale [nadesłane](#).

moc owocom!
ja do Boga nago bodaj
ilu okrywa wyrko Uli?
pili: Fin, Arab, baran, Filip
a ta pokraka ma kark opata
jem sól od ósmej

Inną formą aktywności jest napisanie wierszyka z palindromem. A skąd wziąć palindromy, jeśli sami nie mamy zdolności do ich wymyślenia? W moich książkach są tysiące palindromów. Książki można kupić przez Internet lub bezpośrednio u wydawcy. Te książki, które jeszcze można kupić są wydane przez SORUS. Można też brać palindromy z witryny www.palindromy.pl

Oto trzy przykłady wierszyków z moimi palindromami, którymi kończę ten artykuł. Autorem pierwszego wierszyka jestem ja, autorką drugiego jest znana ze świetnych wierszowanych szarad Barbara Sudół, trzeci napisał Andrzej Pacierpnik.

Popija panna i pije dama
A „marginesy” łyse ni grama?

Gąsior objął ptasi tron
Zapanował jeden ton
Kurka gęga, gęga kruk
Kto nie gęga – ten jest wróg!

Iks w aromaty? - Pyta Morawski
Czy on jest zawsze taki ciekawski?

Zapraszam do pisania, czytania, ściągania i umieszczania wybranych palindromów na różnych forach i we własnych blogach. Nie pytajcie, czy można je brać ze strony, ale napiszcie, czyje to są palindromy i dajcie linka do źródła: www.palindromy.pl

Tadeusz Morawski

O autorze

Tadeusz Morawski jest profesorem elektroniki, autorem ponad 200 publikacji, 20 patentów, wielu książek i podręczników z teorii pola elektromagnetycznego i techniki mikrofalowej. Wypromował 21 doktorów. Od 2005 roku pasjonuje się palindromami i innymi grami słownymi. Prowadzi stronę <http://www.palindromy.pl>. Jest obecnie czołowym twórcą, znawcą i popularyzatorem palindromów. Wydano 8 książek z jego palindromami. Miał też około stu wykładów na te tematy. W książce Kobyła ma mały bok opisał on historię polskich palindromów. Więcej informacji o autorze [tutaj](#).

Książki z palindromami można jeszcze kupić, np. u wydawcy [SORUS](#)

23 marca 2010 23:30